

SLOVENSKI NAROD.

Ishaja vsak dan svečer, izimši nedelje in praznike, ter velja po pošti prejemati za avstro-ogerske dežele za vse leto 15 gld., za pol leta 8 gld., za četrt leta 4 gld., za jeden mesec 1 gld. 40 kr. — Za Ljubljano brez pošiljanja na dom za vse leto 13 gld., za četrt leta 3 gld. 30 kr., za jeden mesec 1 gld. 10 kr. Za pošiljanje na dom računata se po 10 kr. na mesec, po 20 kr. za četrt leta. — Za tuje dežele toliko več, kolikor poštnina znaša.

Za oznanila plačuje se od štiristopne petič-vrste po 6 kr., če se oznanilo jedenkrat tiska, po 5 kr., če se dvakrat, in po 4 kr., če se trikrat ali večkrat tiska. Dopisi naj se izvolijo frankirati. — Rokopisi se ne vračajo. — Uredništvo in upravnništvo je na Kongresnem trgu št. 12. Upravnistvu naj se blagovolijo pošiljati naročnine, reklamacije, oznanila, t. j. vse administrativne stvari.

„Morituri Te salutant!“

III.

Pričakovali smo, da se obelodani v celoti Spinčičev senzacionalni govor na občnem zboru „Edinosti“. To se ni zgodilo, gotovo iz ozirov na tiskovni zakon. Poslanec pové lahko marsikaj, ker ga nekoliko varuje imuniteta, dočim ima list zvezane roke.

Obžalujemo, da nam vsebina Spinčičevega govora ni znana, zakaj nadejali smo se, da spoznamo iz njega ves politični položaj v Istri, kateri se nam ni zdel tako obupen, kakor mora po Spinčičevih besedah v resnici biti. Hrvatje in Slovenci v Istri so v zadnjem času izvojevali mnogo sijajnih zmag, dasi so se mimo laških nasprotnikov proti njim zakleli malone vsi uplivni elementi v deželi. Tako živa zavednost in tolika žilavost v političnem boju nikakor ni znak umiranja, nego krepkega napredovanja. Motili smo se torej! Poslanec Spinčič ne bi bil klical „Morituri Te salutant“, ko bi ne bile razmere res žalostne in ko bi jih ne bili zakrivil tisti krogi, katerim je Spinčič očital izdajstvo krone.

„Morituri Te salutant“ pa kličejo lahko tudi tržaški okoličanski Slovenci? Odborovo poročilo je podalo pretužno sliko o razmerah v nekdanji toli zavedni okolici. Po sodbi odbora društva „Edinost“ je okoličansko prebivalstvo že tako zbegano, da se narodna stranka že ne upa prirejati shodov, boječ se, da bi s tem narodni stvari naredila veliko škodo. Na občnem zboru zbrani gospodje so večinoma pritrjali tem izvajanjem.

To je pretužen položaj, toliko tužnejši, ker ni bil vedno takšen, kakršen je sedaj. Svoj čas je bil okoličanski Slovenec dosti bolj zaveden, unet za narodno stvar in odločen branitelj slovenskih pravic. Tak je bil začetkom ustavnega življenja, od tedaj pa to vedno pojema in danes je že tako daleč prišlo, da „pri lovcu“, kadar je tam vsakoletno praznovanje, iz ust kmetijskih okoličanov skoro ni slišati slovenske besede.

Nazadovanje v tržaški okolici je žalibog res očitno, in če kličejo okoličanski Slovenci danes še „Morituri Te salutant“ — v nekaj desetletjih, če pojde tako naprej, sploh ne bodo nič več

klicali, kajti poitalijančevanje napreduje hitro. Rojan, Sv. Ivan, Opčina itd. pričajo to jasno.

Priznati se mora, da je tega največ kriva mogočna, kapital in inteligencija zastopajoča laška stranka, poleg nje pa vlada; priznati se mora, da dubovščina skoraj nič ne stori; priznati se mora, da Slovehcem nedostaje delavnih sil, zlasti domače inteligencije, a vzlic temu se nam zdi, da so nekoliko krivi tudi Slovenci sami.

Agitacija, živa, vztrajna agitacija je jedino sredstvo, pridobiti ljudstvo za kako idejo, agitacija s časniki in z živo besedo. Ni treba toliko shodov, kakor le agitovati je treba. Pokojni Dolinar je bil jako priprost, malo izobražen človek, tudi shodov ni prirejal, pač pa je neumorno agitoval in dosegel uspehov. In zato sodimo, da se tudi sedaj v okolici da le z agitacijo kaj doseči in če se ne bo agitovalo, zaspala bi narodna stvar prej, kakor sami mislimo. Koliko je agitacija vredna, to smo videli na Kranjskem pri zadnjih deželnozbornskih volitvah, ko smo izgubili vipavski trg in s tem vipavski mandat ter oba notranjska mandata samo zategadel, ker se ni nič agitovalo.

Odborovo poročilo naglašja tudi zbeganost okoličanskega prebivalstva. Po odborovi sodbi sta tega kriva samo vlada in laška stranka. Morda so nekoliko krivi tudi tisti posamezniki, ki so silili v daljne ekstravagance, namestu da bi pospeševali podrobno narodno delo. Na Koroškem in na Štajerskem je nasprotniški pritisk prav tako hud, kakor v Trstu in vendar napreduje tam slovenska stvar. To pa poglobitno zategadel, ker je vsa agitacija prevdarjena in se vse delovanje izvršuje po določnem, če prav tesnem načrtu. Ko bi začeli na Koroškem danes forsirati za kake visoke akademične programe, bi jutri na celi črti zmagal dr. Steinwender in slovenska stvar bi bila za dolgo vrsto let ugonobljena. V tržaški okolici niso razmere nič boljše, kakor na Koroškem in zato sodimo, da bi se z agitacijo po vzgledu koroških Slovencev dalo dosti več doseči, nego s propagando za ideje, katerih preprosto ljudstvo še ne umeje.

Položaj je res obupen, a na smrt vendar ni še treba misliti, če se začne pravočasno primerna agitacija.

V Ljubljani, 14. julija.

Češki socialisti se pripravljajo na hud boj v peti kuriji pri volitvah za državni zbor. Boj mej njimi in Mladočehi bode jako hud. Mladočeški listi opozarjajo na nevarnost, ki preti Čehom v narodnem oziru, ako zmagajo ljudje, ki se že sedaj norčujejo iz češkega državnega prava. Treba je, da se združijo češki rodoljubi, da porazijo mejnarodne socialiste v peti kuriji in jim pokažejo, da se Čehi še vedno navdušujejo za svoje narodno pravo. Socialisti pa tudi sklicujejo shode in na vso moč agitujejo proti mladočeški stranki. Boj na Češkem se bode v čeških okrajih vršil pri bodočih volitvah največ mej socialisti in Mladočehi Staročehi najbrž svoje sreče niti poskušali ne bodo. Katoliška stranka pa na Češkem tudi nima upanja, da bi dosegla kake posebne uspehe. Manjka jej pred vsem pravih voditeljev. Dokler jo bodo vodili le plemenitaši, se narod zanjo ne bode zmenil. Na Češkem je plemstvo pri narodu popolnoma ob veljave. Sicer pa češka dubovščina sama ne mara delati kakih zdražb.

Albanci se gibljejo. Zadnje dni so se bili sešli vedje albanskih rodov in so se pritoževali pri posvetovanju, da od severa po njih deželi posegajo Srbi, od juga Grki in od vzhoda Bolgari. Tem težnjam se pa nič ne upira Turčija. Albanci prete Turčiji, da se obanejo na kako drugo evropsko državo, ako ne bode Turčija bolj varovala njih narodnosti. Albanci so jako vojeviti rod in v Carigradu gotovo niso veseli, ako prete z ustajo ali pa s pridruženjem kaki drugi državi. Po veri so največ mohamedanci, po jeziku pa Romani. Njih jezik je podoben italijanščini. Le to je pa omeniti, da vsi prebivalci Albanije niso Romani in mohamedanci. Gorski rodovi, kakor Miriditje so kristijani in Slovani, ki pa ne žive v najlepši složnosti z njih mohamedanskimi rojaki. Nekateri sodijo, da bi Avstrija rada si pridobila Albanijo in bode se približala k Egejskemu morju. To je delo ministra Goluchovskega, da Albanci prete Turčiji z ustajo. O svojem času so tudi Hercegovci bili v začetku razvili avstrijsko zastavo, ko so se spuntali in naposled sta postali Bosna in Hercegovina avstrijski pokrajini.

Davčna reforma v Franciji se je odložila do jeseni. Zbornica je namreč zavrgla § 2. vladne pred-

Listek.

Skrbimo za omiko naroda!

II.

Vsi za kulturo človeštva zanimajoči se krogi so jedini v tem, da omika, katero zadobi ljudstvo v ljudski šoli ne zadostuje, da s tako nezadostno omiko masa prebivalstva ne postane še deležna dobrot človeške kulture.

V popolnitev v ljudski šoli dobljene omike se je storilo že marsikaj, a še vse premalo. Velika ovira temu je to, da še ni dognano, ali je večjo važnost polagati na občno ali na strokovno omiko. Francija je ustanovila nebroj obrtnih in mnogo kmetijskih nadaljevalnih šol, in po njenem vzgledu so se tudi v Avstriji ustanovile obrtne nadaljevalne šole, samo da se v nas tem šolam ne priznava toliki pomen, kakor na Francoskem in se zategadelj zanje tudi nič posebno ne skrbi. Za obrtno nadaljevalno šolo je na pr. v Ljubljani tako malo zanimanja, da je pouk na tem zavodu še dandanes samo nemški, dasi je ogromna večina učencev jedva za silo zmožna tega jezika. Vsled tega so tudi učni

uspehi jako klaverni. V novejšem času se ustanavljajo strokovne obrtne šole, a teh je vse premalo.

Želja, pridobiti si večjo omiko, je seveda živa samo mej tistimi sloji, kateri znajo vrednost omike ceniti. Na kmetih je le malo takih, kateri čutijo, kako potrebna je omika; čutijo pač posledice neomikanosti, ne najdejo pa pravih uzrokov. V mestih je v tem oziru bolje. Delavec ve, kaj je omika. Na Dunaji imajo delavci posebno društvo, kateremu je naloga, skrbeti za poučevanje delavcev. To društvo je 1892. priredilo 64 tečajev, v katerih so se učili elementarni predmeti, stenografija, francoski in angleški jezik in knjigovodstvo, a vršile so se tudi vaje v retoriki. Teh vaj se je udeleževalo 1400 delavcev, ostali tečaji pa so bili seveda še bolj obiskani. Rečeno društvo je v istem letu priredilo tudi 1362 predavanj o naravoslovnih, tehniških in humanistiških predmetih in vsa ta predavanja so bila jako številno obiskana. Nakateri delodajalci so bili tako človekoljubni, da so te kurze obiskujočim delavcem dovoljevali, da so zapuščali delo jedno ali dve uri pred določeno uro, ne da bi jim vsled tega bili od mezde kaj odtrgali, ogromna večina delodajalcev seveda ni hotela nič slišati o tem.

Kakor za moški spol, tako je tudi za ženski spol ljudskošolska omika nezadostna, zato se skuša popolnjevati. Na Francoskem se uče ljudsko šolo obiskujoče deklice gospodinjstva, a trajnih uspehov nima ta pouk skoro nikakih, ker so deklice v nežni starosti še nezrele za tak pouk. V Avstriji se je uvedel pouk v ročnih delih. Uspehi so jako dobri, vendar niso ročna dela jedini važni deli gospodinjstva.

V novejšem času se v nekaterih večjih mestih ustanavljajo posebne gospodinjstvske šole, bodisi s celodnevnim ali samo z večernim poukom. Te šole so namenjene dekletom, katera so že zvršila ljudsko šolo. Največ jih obiskujejo tovarniške delavke. V teh šolah se uči dekle vsega, kar jej je treba za gospodinjstvo, uči se kuhati, šivati, likati, nekoliko zdravilstva in nekoliko knjigovodstva. Ponokod so tovarnarji na svoje troške ustanovili take zavode in vsi uspevajo sijajno.

Najrazširjenjše so te gospodinjstvske šole na Angleškem in v Ameriki. Zlasti se tam polaga velika važnost na kuhanje. V Londonu je mestna šolska komisija ustanovila svoj čas vzgledne kuhinje, katerih je zdaj okoli 100. Angleži vedo, koliko

